

Rasy rodzime i potencjał ich rozwoju w Polsce

Dr inż. Paweł Radomski

**Instytut Zootechniki PIB
ul. Sarego 2, 31-047 Kraków**

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Koprzywnica, 11 maj 2022 r.

Bioróżnorodność

Jest niezbędna zarówno ludziom, jak i środowisku. Stanowi nieodzowny czynnik w walce ze zmianą klimatu. Jest podstawą dla ludzkiego zdrowia i dla gospodarki.

Ubywa jej w zastraszającym tempie - codziennie na świecie wymiera **200 gatunków**

<https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/biodiversity/>

Rasy Rodzime zwierząt gospodarskich

Populacje zwierząt wytworzone w określonym regionie lub kraju, na bazie lokalnych ras. Historycznie hodowane w czystości rasy i utrzymywane w ich **naturalnym środowisku, posiadają cenne geny,**

Przystosowane do **miejscowych warunków** środowiskowych: klimatu, gleby, zasobów paszowych i warunków chowu. Charakteryzują się **wysoką plennością, dobrymi cechami matecznymi i długowiecznością.**

Stanowią żywe świadectwo **myśli hodowlanej**, jak również są nieodłącznym elementem **rodzimego krajobrazu i kultury.**

Rasy Rodzime

- bogate i zróżnicowane zasoby genetyczne zwierząt gospodarskich;
- programy ochrony zasobów genetycznych dla **87 ras, odmian, rodów i linii** zwierząt gospodarskich.

Regulacje prawne dotyczące zwierząt gospodarskich

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świń, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt („rozporządzenie w sprawie hodowli zwierząt”);
- **Ustawa z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt (Dz. U. z 2021, nr 36)**
- **Art. 34 ust. 3 ww. ustawy – Instytut Zootechniki PIB podmiot odpowiedzialny za całość prac związanych z ochroną zasobów zwierząt gospodarskich**

Regulacje prawne dotyczące zwierząt gospodarskich

Nowa ustawa w art. 34 kompleksowo reguluje sprawy ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich:

3. **Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy** w Krakowie realizuje i koordynuje zadania w zakresie ochrony zasobów genetycznych, w szczególności przez:

- 1) **opracowanie, we współpracy z właściwymi uznanymi związkami hodowców** lub związkami hodowców i innymi podmiotami, które uzyskały zezwolenie na prowadzenie ksiąg hodowlanych, **programu ochrony zasobów genetycznych dla poszczególnych ras**, linii hodowlanych lub odmian, o których mowa w ust. 1, i udostępnienie tego programu na stronie internetowej administrowanej przez Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie;
- 2) **współpracę z uznanymi związkami hodowców** lub związkami hodowców i innymi podmiotami, które uzyskały zezwolenie na prowadzenie ksiąg hodowlanych, w zakresie realizacji programów ochrony zasobów genetycznych;
- 3) **gromadzenie i przechowywanie materiału biologicznego** podlegającego kriokonserwacji zgodnie z programem ochrony zasobów genetycznych;
- 4) **informowanie właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii** o liczbie i miejscu utrzymywania zwierząt gospodarskich poszczególnych gatunków objętych ochroną zasobów genetycznych;
- 5) **współpracę i koordynowanie współpracy z organizacjami międzynarodowymi** lub ponadnarodowymi działającymi w dziedzinie ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich.

Tabela 1. Kalendarium działań na rzecz ochrony zasobów genetycznych zwierząt w Polsce (cz. 1)

Data	Działanie
1529 r.	Statuty Litewskie – zbiór aktów prawnych zatwierdzony przez Zygmunta Starego, Rozdział 9. – regulacje dotyczące użytkowania lasów i polowań – zaczątki prawnej ochrony żubrów;
1597 r.	Zygmunt II Waza – ostoje tura w Puszczy Jaktorowskiej;
1869 r.	Sejm Galicyjski we Lwowie – Ustawa dotycząca ochrony świstaków i kozic;
1874 r.	Sejm Galicyjski we Lwowie – Ustawa „o ochronie niektórych zwierząt dla uprawy ziem pożytecznych”;
Lata 20. XX w.	Program restytucji żubrów, obecnie w Polsce występuje 90% całej światowej populacji żubrów;
1928 r.	Rozporządzenie Prezydenta RP o ochronie zwierząt, obowiązywało aż do 1997 r.;
1936 r.	Prof. T. Vetulani – unikalny w skali światowej program rezerwatowej hodowli konika polskiego;
1968 r.	Powołanie Centralnego Banku Nasienia w oparciu o koncepcję prof. S. Wierzbowskiego;
Lata 70. XX w.	Zaangażowanie ośrodków naukowych i akademickich w utrzymanie cennych rzadkich ras zwierząt gospodarskich: owiec rasy wrzosówka – prof. M. Kardymowicz, prof. W. Nawara; bydła polskiego czerwonego – prof. J. Trela, dr K. Żukowski, prof. Z. Reklewski;
Lata 70. XX w.	Pierwsze programy ochrony drobiu – prof. S. Wężyk;
Lata 70. XX w.	Opracowanie wzorców odmian gęsi na podstawie charakterystyki ptaków zakupionych w Instytucie Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu, co dało początek stadom zachowawczym gęsi krajowych odmian regionalnych – prof. A. Mazanowski;
1980 r.	Dotacje z budżetu krajowego dla stad zachowawczych, w tym dla bydła polskiego czerwonego;
1996 r.	Ratyfikacja Konwencji o różnorodności biologicznej (CBD) z 1992 r.;
	Zaproszenie do współpracy we wdrażaniu Światowej Strategii FAO i do powołania odpowiednich struktur krajowych;
1996 r.	Powołanie Krajowego Ośrodka Koordynacyjnego (KOK) – Centralna Stacja Hodowli Zwierząt (późniejsze Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt); Powołanie Krajowego Koordynatora i stworzenie struktury organizacyjnej dla działań dotyczących ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich;

Tabela 1. Kalendarium działań na rzecz ochrony zasobów genetycznych zwierząt w Polsce (cz. 2)

Data	Działanie
XII 1999 r.	Opracowanie Krajowego Programu Ochrony Zasobów Genetycznych;
V 2000 r.	Akceptacja programów ochrony przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Łącznie 32 programy obejmujące 75 ras, odmian, linii i rodów zwierząt gospodarskich i ryb;
2002 r.	Prace nad I Krajowym Raportem o stanie zasobów genetycznych zwierząt; Powierzenie zadań Krajowego Ośrodka Koordynacyjnego Instytutowi Zootechniki;
2004 r.	Wprowadzenie programu ochrony zasobów genetycznych bydła biało-żółtego dzięki działaniom zespołu UP Lublin pod kierownictwem prof. Z. Litwińczuka;
2005 r.	Powołanie Działu Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt IZ PIB, do którego włączono Krajowy Ośrodek Koordynacyjny oraz Krajowego Koordynatora;
2005 r.	Wsparcie unijne dla hodowców bydła, owiec i koni; środki kierowane bezpośrednio do hodowców stad zachowawczych w ramach PROW 2004–2006;
2007 r.	Akceptacja programu ochrony zasobów genetycznych bydła polskiego czerwono-białego;
2008 r.	Akceptacja programu ochrony zasobów genetycznych bydła polskiego czarno-białego, owiec rasy cakiel podhalański, merynos polski w starym typie, koni wielkopolskich oraz polskich koni zimnokrwistych w typie sztumskim i sokólskim;
2008 r.	Włączenie hodowców świń do programu rolnośrodowiskowego w ramach PROW 2007–2013;
2009 r.	Akceptacja programu ochrony zasobów genetycznych kóz rasy karpackiej;
2012 r.	Przygotowanie II Raportu Krajowego o stanie zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich;
2013 r.	Opracowanie Krajowej Strategii Zrównoważonego Użytkowania i Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich wraz z Planem działań;
2014 r.	Oficjalne otwarcie Krajowego Banku Materiałów Biologicznych; Akceptacja programu ochrony zasobów genetycznych owiec rasy polska owca pogórza i czarnogłówka oraz pszczoł rasy kraińskiej linii Dobra;
2015 r.	Włączenie do finansowania ze środków unijnych kóz rasy karpackiej;
2018 r.	Podpisanie porozumienia w sprawie Europejskiej Sieci Banków Genów – EUGENA.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Koordynatorzy programów ochrony

<http://www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/kontakty> :

- **Kierownik Zespołu Koordynacyjnego** – prof. Józefa Krawczyk jozefa.krawczyk@iz.edu.pl
- **Świnie** – dr hab. Magdalena Szyndler-Nęcza magdalena.szyndler@iz.edu.pl tel. +48666081142
- **Bydło** – dr inż. Ewa Sosin ewa.sosin@iz.edu.pl tel. +48666081297
i dr inż. Anna Majewska anna.majewska@iz.edu.pl tel. +48666081207
- **Pszczoly** oraz **sprawy ogólne** dotyczące Koordynacji – dr inż. Agnieszka Chelmińska agnieszka.chelminska@iz.edu.pl tel. +48666081268
- **Konie** – dr inż. Iwona Tomczyk-Wrona iwona.wrona@iz.edu.pl tel. +48666081209
i dr inż. Grażyna Polak grazyna.polak@iz.edu.pl tel. +48666081277
Owce – dr hab. Aldona Kawęcka prof. IZ aldona.kawecka@iz.edu.pl tel. +48666081238
i dr inż. Jacek Sikora jacek.sikora@iz.edu.pl tel. +48666081349
- **Kozy** – dr inż. Jacek Sikora jacek.sikora@iz.edu.pl tel. +48666081349
- **Drób** - dr inż. Jolanta Calik jolanta.calik@iz.edu.pl tel. +48666081196
- **Zwierzęta futerkowe** - prof. dr hab. Paweł Bielański pawel.bielanski@iz.edu.pl tel. +48666081339
- **Promocja ras i produktów** – dr inż. Paweł Radomski pawel.radomski@iz.edu.pl tel. +48666081341

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Liczebność populacji objętych programami ochrony

Gatunek	Liczba samic poszczególnych gatunków* objętych Programem Ochrony Zasobów Genetycznych					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Świnie	1889	2389	2934	3511	3759	4409
Owce	58710	62279	63722	66735	68068	68470
Kozy (karpackie)	30	43	92	154	194	246
Bydło	7236	7933	8502	8641	8895	8787
Konie	6125	6575	6808	6947	7264	7513
Kury nieśne	11856	10891	11522	11237	11745	11586
Gęsi	4976	5598	5266	5372	5526	5358
Kaczki	4065	3986	4052	4234	4198	4318
Królik popielniański biały	350	350	336	336	350	350
Szynszyla beżowa	200	200	200	200	200	200
Nutrie	416	425	331	331	331	190
Tchórz hodowlany	93	67	65	65	72	31
Lisy	166	170	172	172	158	77
Rodziny pszczele	1749	1890	1796	1800	1715	1893

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Liczebność populacji objętych programami ochrony w 2020 roku

Gatunek	Liczba ras	Liczba stad	Liczba zwierząt	Zmiana liczby osobników w stosunku do 2005 r.	Zmiana liczby osobników w stosunku do 2015 r.
świnie	3	142	4 409	3,49	2,33
konie	7	1 480	7 513	4,67	1,23
bydło	4	792	8787	9,85	1,18
owce	15 (18)	864	68470	7,55	1,17
kozy	1 (2)	20	246		8,20
kury	11	17	11 586	0,93	0,98
gęsi	14	15	5358	1,09	1,08
kaczki	10	10	4 318	1,61	1,06
króliki	1	8	350	3,73	1,00
zwierzęta futerkowe	12	13	498	0,49	0,57
pszczoty	5		1893 rodzin pszczelich	2,51	1,31
Σ	83	3331	111 535 (bez rodzin pszczelich)		

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Programy ochrony obejmują 87 rodzime rasy, rody, odmiany i linie zwierząt gospodarskich:

- **świnie:** puławska, złotnicka pstra i złotnicka biała;
- **bydło:** polskie czerwone, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe, biało brzbięte;
- **konie:** huculskie, koniki polskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim;
- **owce:** świniarki, wrzosówki, olkuskie, polskie owce górskie odmiany barwnej, merynos barwny, uhruskie, wielkopolskie, żelaźnieńskie, korideil, kamienieckie, pomorskie, merynos polski w starym typie, cakiel podhalański, czarnogłówka, polska owca pogórza, **białogłowa owca mięsna, polska owca górska**;
- **koza karpacka, koza sandomierska, koza kazimierzowska**;
- **kury nieśne:** zielononóżka kuropatwiana (rody Z-11 i Zk), żółtonóżka kuropatwiana (ród Ż-33), Polbar (ród Pb), Leghorn (rody G-99, H-22 i H-33), Rhode Island Red (rody R-11, K-22), Rhode Island White (ród A-33), Sussex (ród S-66);
- **gęsi:** zatorska (ZD-1), biłgorajska (Bi), lubelska (Lu), kielecka (Ki), podkarpacka (Pd), kartuska (Ka), rypińska (Ry), suwalska (Su), garbonosa (Ga), pomorska (Po), romańska (Ro), Landes (LsD-01), słowacka (Sł), kubańska (Ku);
- **kaczki:** pekin krajowy (P-33, P-11, P-22, P-44 i P-55), pekin angielski (LsA), duński (P-8) i francuski (P-9), kaczka pomniejszona (K-2), mieszaniec (KhO-1);
- **królik popielniański biały**;
- **zwierzęta futerkowe:** lis pospolity pastelowy i białoszyjny, tchórz, szynszyla beżowa, nutrie: standardowe, białe niealbinotyczne, bursztynowo-żółciste, perłowe, pastelowe, sobolowe, czarne dominujące i grenlandzkie;
- **pszczoły:** rasy środkowoeuropejskiej: linie – Kampinoska, Augustowska, Północna, Asta, rasy krańskiej: linia - Dobra.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Liczebność stada podstawowego wg stanu na dzień 15 marca

Stan na 15 marca w roku	puławska			złotnickabiała			złotnickapstra		
	loch	knurów	stad	loch	knurów	stad	loch	knurów	stad
2014	436		24	701		28	507		36
2015	551	25	27	836	31	28	517	65	27
2016	781		43	965		33	502		24
2017	1157		52	1087		33	699		30
2018	1423		59	1277		34	811		31
2019	1588		66	1308		34	975		32
2020	1935	159	78	1280	46	34	1194	31	30
2021	2060	162	83	1358	35	39	1239	38	31

Świnie

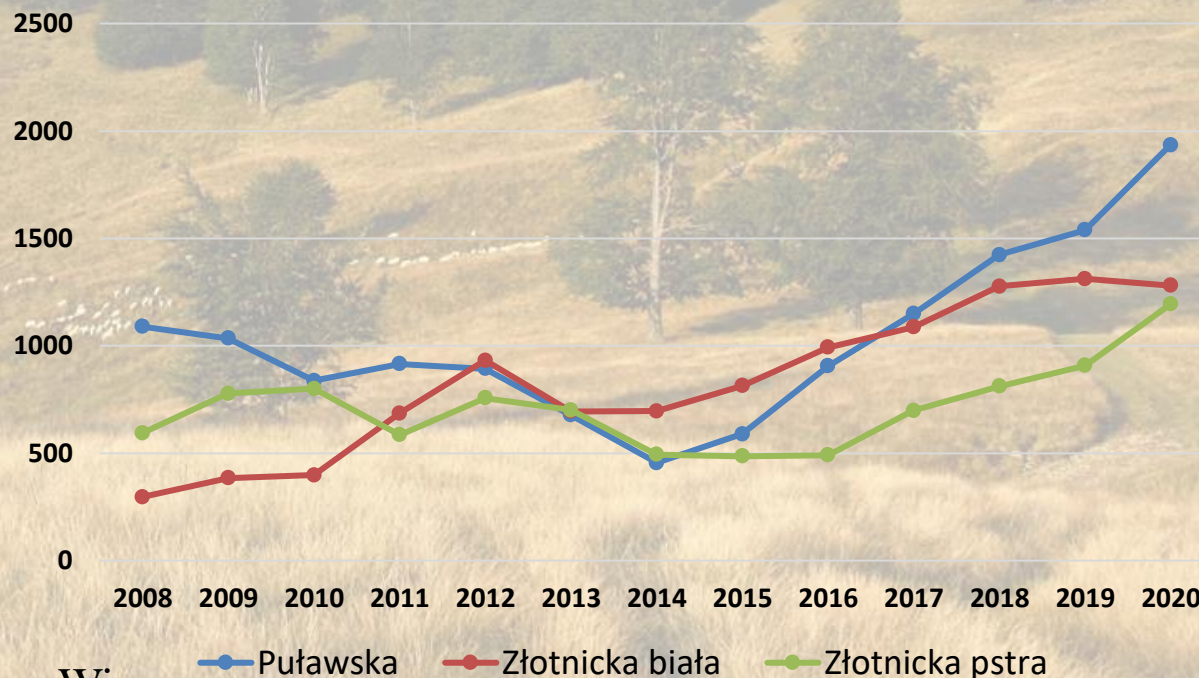
Złotnicka biała

Złotnicka pstra

Puławska

142 stada /
4409 loch

Fot. M. Szyndler-Nędza

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Rozmieszczenie populacji chronionych w 2019 roku - Świnie

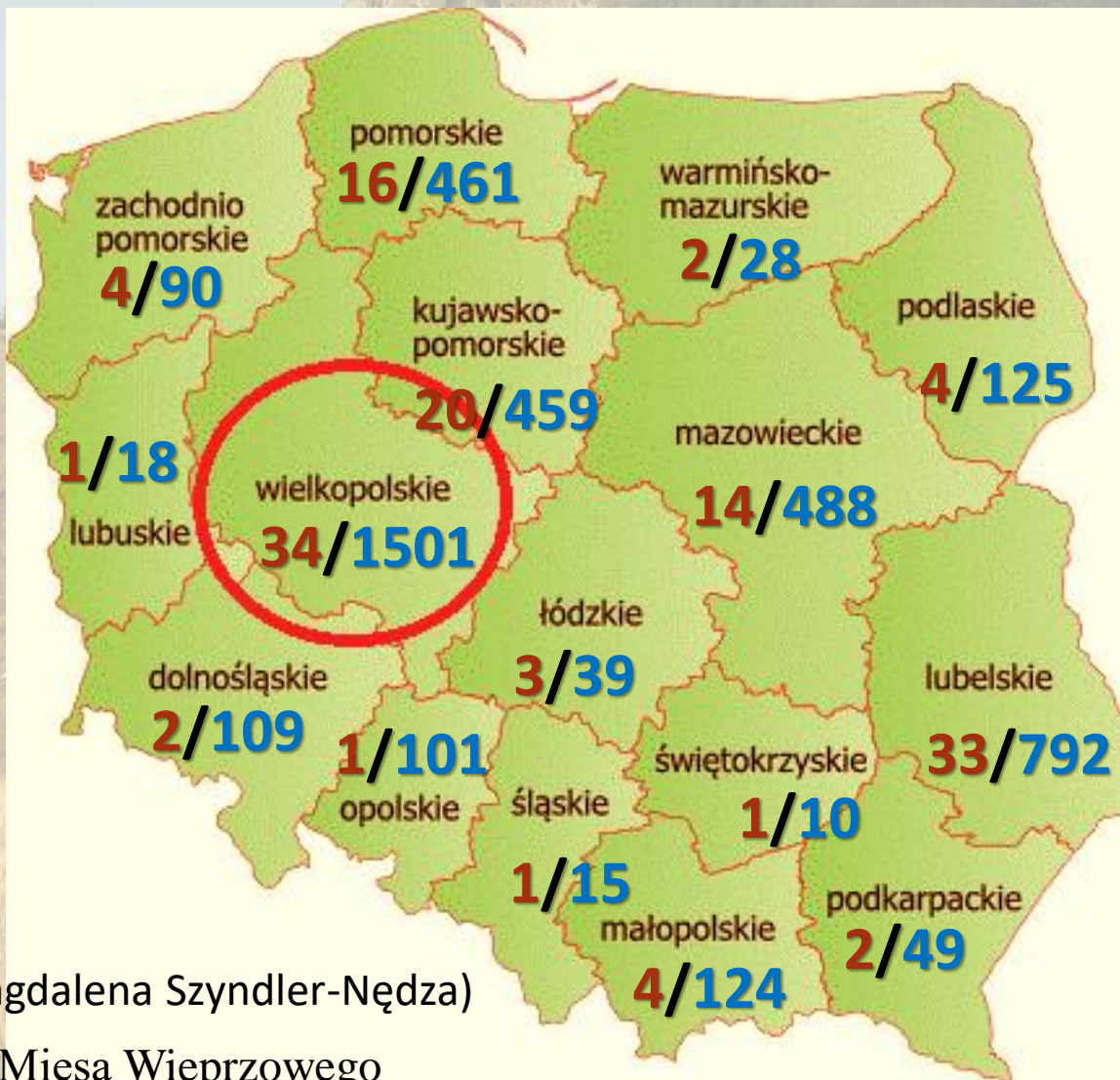
Stan na 15.06.2020

Liczba stad: 142

Liczba zwierząt: 4409

Świnia rasy puławskiej (Fot. Magdalena Szyndler-Nęcza)

Charakteryzują się:

- średnim tempem przyrostów,
- zawartością tłuszczu w mięsie około 2-3%,
- bardzo dobrą jakością mięsa
- odpornością na zmiany środowiskowe i stres
- dobrymi cechami matczynymi,
- długowiecznością

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Identyfikacja mutacji w genie związanym z podatnością na stres RYR1

Wyniki monitoringu allelu genu RYR1 w populacji świń ras lokalnych wskazały na konieczność podjęcia działań w celu eliminacji jego niekorzystnego wpływu na jakość surowców. Przeprowadzone pilotażowe badania usługowe na zlecenie Polskiego Związku Hodowców Trzody Chlewnej POLSUS oraz indywidualnych zleceń hodowców zostały wykorzystane w pracach hodowlanych.

JAK ZBADAĆ ZWIERZĘ?

Wystarczy próbka krwi, nasienia czy kilka cebulek włosowych, z których laboranci z Instytutu Zootechniki wyizolują DNA i ustalą czy zwierzę jest obciążone mutacją w genie RYR1. Badanie możliwe jest niezależnie od tego w jakim wieku jest zwierzę. Jego wynik jest niezmienny przez całe życie.

Instytut Zootechniki w ramach projektu BIOSTRATEG prowadził badania przesiewowe dla tej mutacji w populacjach ras zachowawczych. Ponadto Instytut wykonuje usługę oznaczenia mutacji RYR1 komercyjnie.

Świadomość hodowcy o obecności zmutowanego allelu n RYR1 w populacji, pozwoli lepiej planować kojarzenia zwierząt, aby uniknąć sytuacji krzyżowania osobników heterozygotycznych Nn, po których aż 25% potomstwa to osobniki nn.

Badania DNA umożliwią kontrolowanie Twojego stada i prowadzenie odpowiedniej polityki hodowlanej!

**ZBADAJ ŚWINIĘ.
NIE RYZYKUJ STRAT
EKONOMICZNYCH!
ZADBAJ O ZADOWOLENIE
KONSUMENTA**

KONTAKT
dr hab. Katarzyna Piórkowska
katarzyna.piorowska@izoo.krakow.pl
Tel. 666 081 316
Zakład Biologii Molekularnej
Zwierząt

**HODOWLA
WOLNA
OD MUTACJI RYR1**

Zdjęcia:
M. Szynler-Nędra (IZ)

BIOSTRATEG
Badania przesiewowe ras zachowawczych
Finansowane były w ramach projektu
BIOSTRATEG2/297267/14/NCBR/2016

IZ
Instytut Zootechniki

NCBR
Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

Płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020

- rozporządzenia *Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi* z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z dnia 24 marca, poz. 415, z późn. zm.)
- **Pakiet 7. „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie w ramach działań rolno-środowiskowo-klimatycznych – wymieniony w § 4 ust. 1 pkt 7**

Płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020

§ 3. 1. **Zobowiązanie** rolno-środowiskowo-klimatyczne jest realizowane w ramach:

jednego wariantu, a w przypadku wariantów pakietu wymienionego w § 4 ust. 1 pkt 7 - **jednej rasy lokalnej zwierząt**

§ 10. 1. Płatność rolno-środowiskowo-klimatyczna w ramach pakietu wymienionego w § 4 ust. pkt 7 - jest przyznawana, jeżeli rolnik utrzymuje **wpisane do księgi hodowlanej** (i poddane ocenie wartości użytkowej) **krowy**, klacze, lochy, owce matki lub kozy matki ras wymienionych załączniku nr 4 do rozporządzenia, **objęte programem ochrony zasobów genetycznych**

Płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020

przyznawane są do **samic** poniższych **ras**:

- Świnie w tym: puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra.
- Bydło, w tym: polskie czerwone, biało-żółte, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe;
- Konie, w tym: koniki polskie, huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, sokólskie, sztumskie;
- Owce, w tym: wrzosówka, świniarka, olkuska, polska owca górska odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, uhruska, wielkopolska, żelaźnieńska, korideil, kamieniecka, pomorska, cakiel podhalański, merynos polski w starym typie, czarnogłówka, owca pogórza;
- Kozy - koza karpacka;

Płatność rolno-środowiskowo - klimatyczna w ramach Pakietu 7. PROW 2014 – 2020

uzależniona od posiadanych przez rolnika **cennych ras** wybranych gatunków zwierząt gospodarskich uczestniczących w programach ochrony wynosi :

- Wariant 7.1. zachowanie lokalnych ras bydła - 1600 zł/szt.,
- Wariant 7.2. zachowanie lokalnych ras koni - 1900 zł/szt. dla ras wielkopolskiej i małopolskiej i 1700 zł/szt. dla pozostałych ras,
- Wariant 7.3. zachowanie lokalnych ras owiec - 360 zł/szt.,
- Wariant 7.4. zachowanie lokalnych ras świń - 1140 zł/szt.,
- Wariant 7.5. zachowanie lokalnych ras kóz - 580 zł/szt.

Terminarz realizacji Programu ochrony zasobów genetycznych

1 listopada – 31 grudnia	termin składania Wniosków do Instytutu dla hodowców przystępujących po raz pierwszy do Programu ochrony.
1 lutego – 14 marca każdego kolejnego roku	termin składania Oświadczeń-Wykazów do Instytutu dla hodowców już uczestniczących w Programie ochrony (kolejny rok) oraz termin powiadomienia na piśmie Instytutu o zamiarze rozpoczynania kolejnego zobowiązania PROW
15 marca	dzień, na który określany jest faktyczny stan zwierząt w danym roku uczestnictwa w Programie ochrony
15 maja	ostateczny termin zatwierdzenia Wykazów
40 dni	na zgłoszenie do Instytutu faktu zastąpienia zwierząt oraz 30 kolejnych dni na zgłoszenie o dokonaniu tego zastąpienia do ARiMR
10 dni	od kiedy takie zgłoszenie jest możliwe, na zgłoszenie do ARiMR zdarzenia spowodowanego siłą wyższą, nadzwyczajnymi okolicznościami lub wystąpieniem okoliczności naturalnych
po wcześniejszym uzgodnieniu z Koordynatorem	możliwość przekazania lub przejęcia stada zwierząt

Programy ochrony zasobów genetycznych ras rodzimych i/lub lokalnych

- źródło niepowtarzalnych kombinacji genetycznych;
- włączanie do komercyjnych systemów produkcyjnych (krzyżowanie towarowe);
- chów i hodowla ekstensywna (np. gospodarstwa agroturystyczne);
- pozyskiwanie tradycyjnych produktów – żywności, odzieży, wyrobów tekstylnych, rękodzieła;
- utrzymanie w kulturze użytków rolnych i kontrola wegetacji;
- zachowanie i pielęgnacja krajobrazu;
- element kultury i tradycji;
- inwestycja w przyszłość następnych pokoleń;
- bezpośredni kontakt ze zwierzętami,
- zwierzęta, jako żywe istoty są wartością samą w sobie i wymagają szacunku, a ich

Wartość dodana ras rodzimych

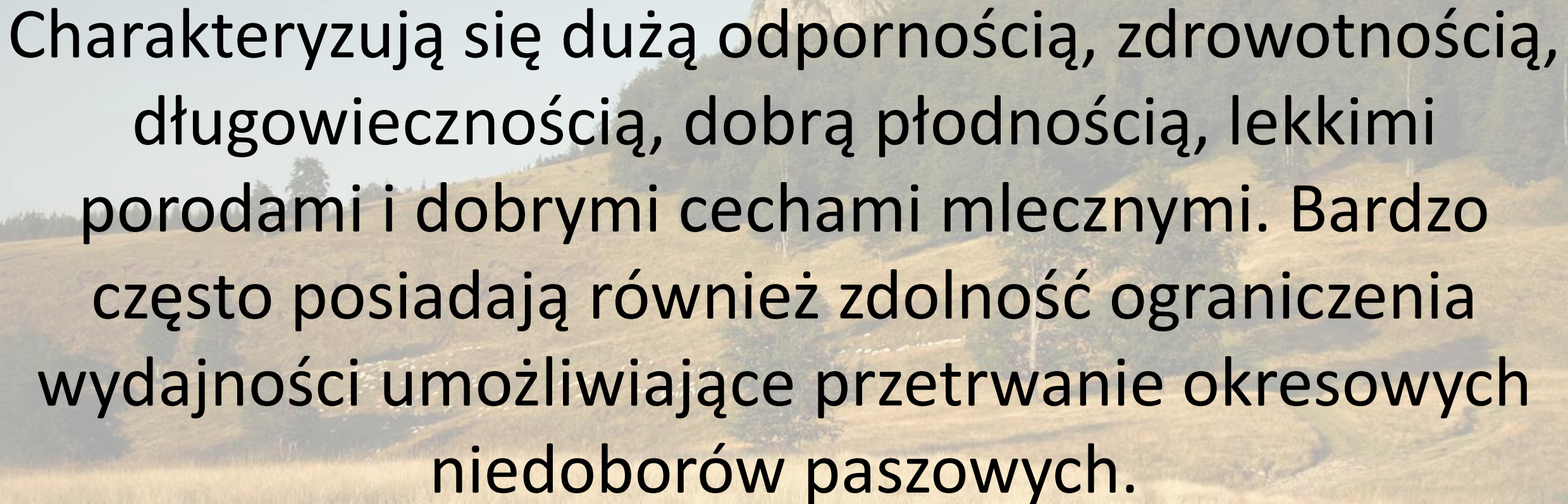
Produkty :

- **mięso** – szczególne walory smakowe i prozdrowotne
- **mleko** - charakterystyka laktacji oraz określenie poziomu substancji biologicznie aktywnych u bydła, koni, owiec.
- **użytkowość i wykorzystanie** - ocena wartości użytkowej i hodowlanej poszczególnych ras, wykorzystanie sportowe, rekreacyjne, zaprzęgowe, robocze, pastwiskowe (np. do pielęgnacji krajobrazu)
- **usługi związane** - nauka jazdy konnej, wczasy w siodle, rajdy, hipoterapia, przejazdy bryczkami, agroturystyka, rękodzieło, itd.

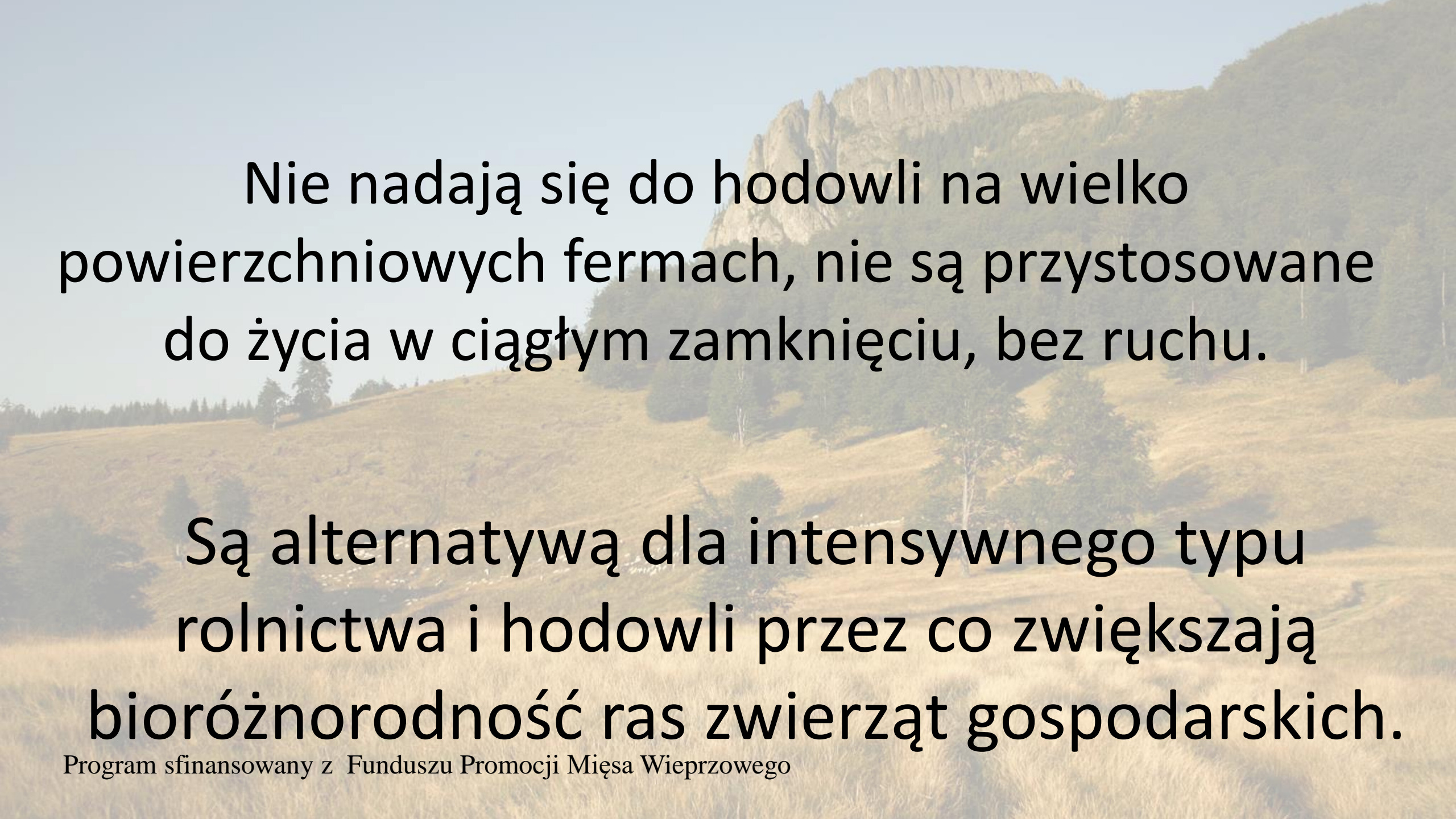

Zalety wykorzystania hodowli ras rodzimych w rolnictwie

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

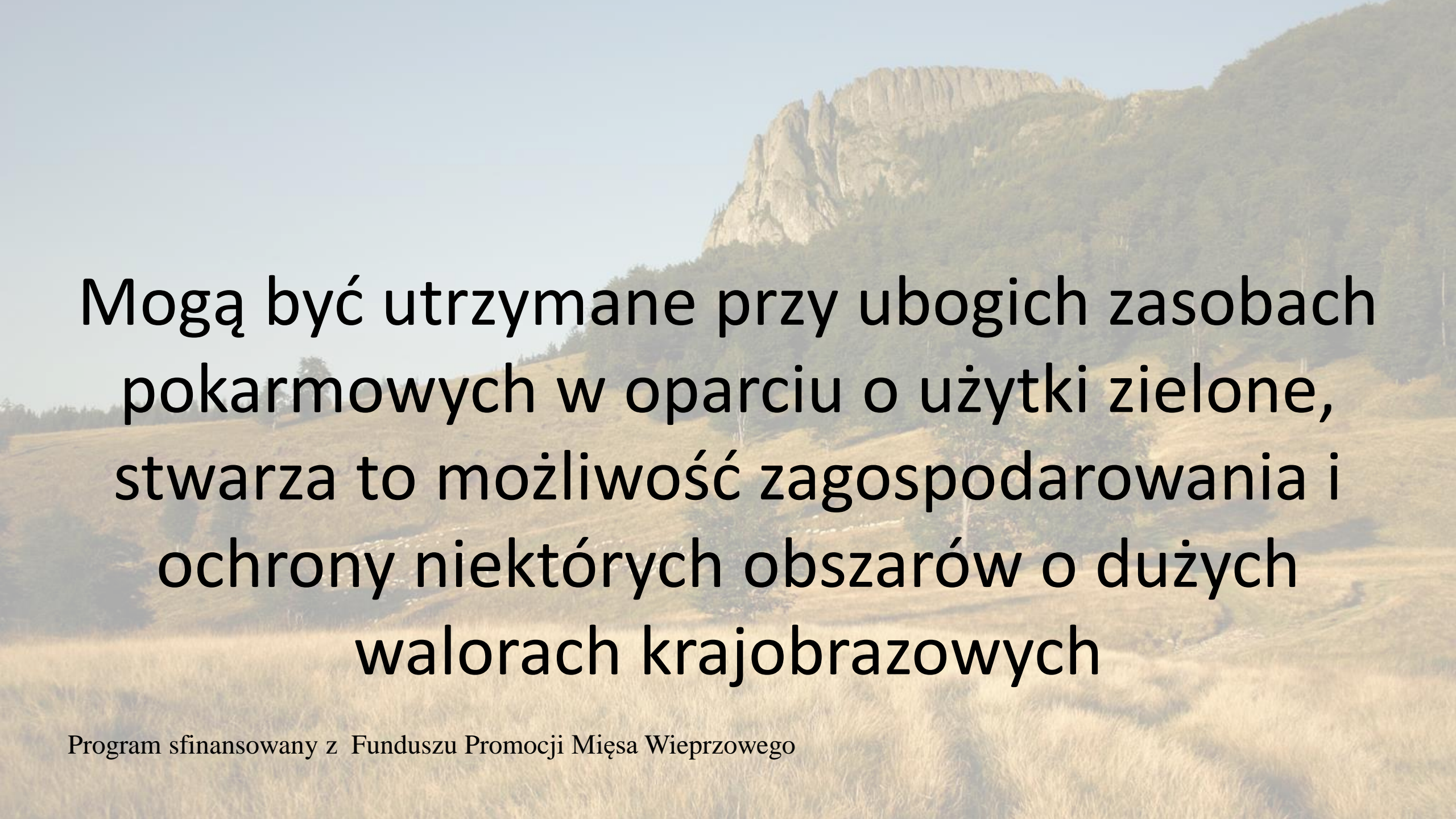
Charakteryzują się dużą odpornością, zdrowotnością, długowiecznością, dobrą płodnością, lekkimi porodami i dobrymi cechami mlecznymi. Bardzo często posiadają również zdolność ograniczenia wydajności umożliwiające przetrwanie okresowych niedoborów paszowych.

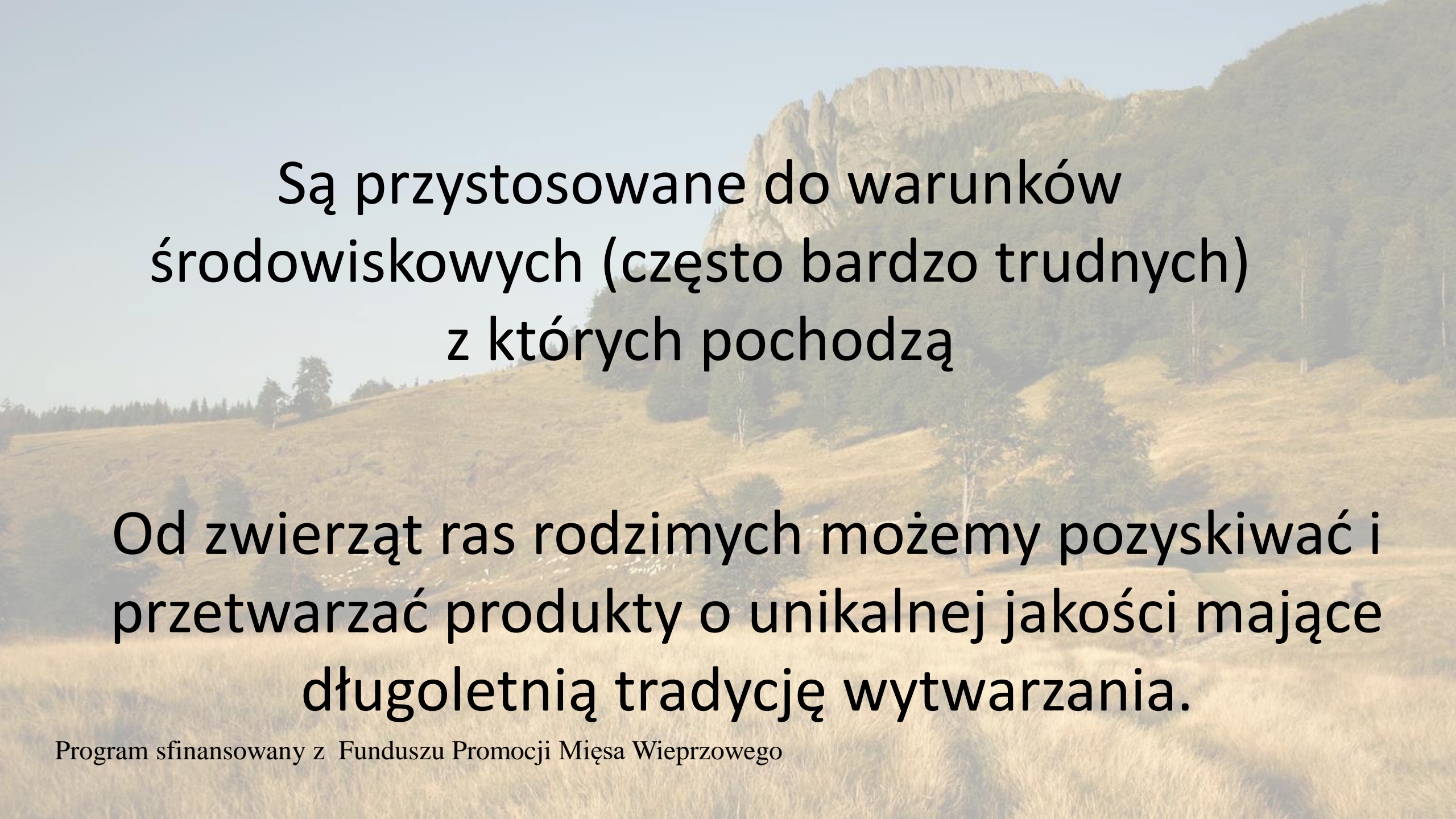
Nie nadają się do hodowli na wielko
powierzchniowych fermach, nie są przystosowane
do życia w ciągłym zamknięciu, bez ruchu.

Są alternatywą dla intensywnego typu
rolnictwa i hodowli przez co zwiększają
bioróżnorodność ras zwierząt gospodarskich.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Mogą być utrzymane przy ubogich zasobach pokarmowych w oparciu o użytki zielone, stwarza to możliwość zagospodarowania i ochrony niektórych obszarów o dużych walorach krajobrazowych

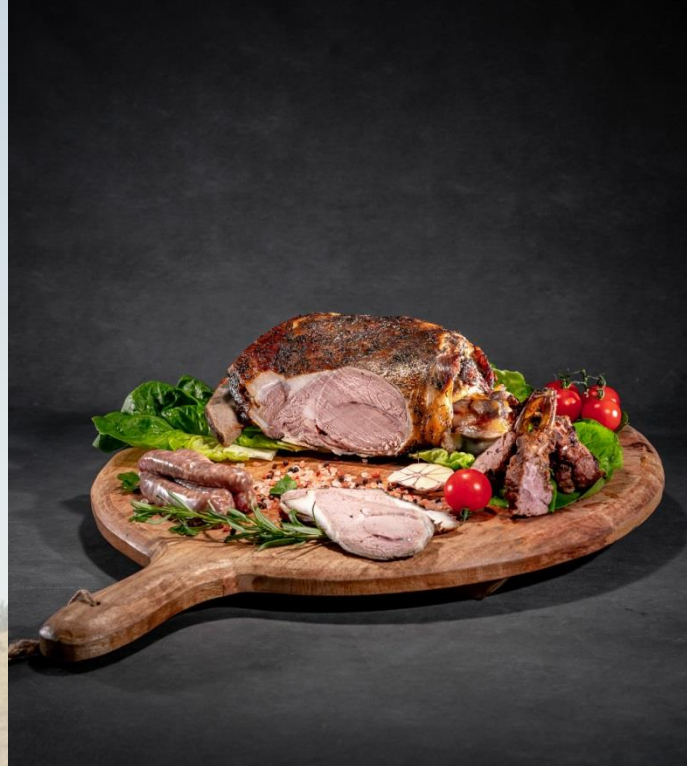
Są przystosowane do warunków
środowiskowych (często bardzo trudnych)
z których pochodzą

Od zwierząt ras rodzimych możemy pozyskiwać i
przetwarzać produkty o unikalnej jakości mające
długoletnią tradycję wytwarzania.

**Rasy rodzime jako źródło
surowca o wysokich walorach
dietetycznych i
prozdrowotnych**

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Fot. zasoby IZ PIB

Na bardzo dobrą JAKOŚĆ MIĘSA świń ras rodzimych składa się między innymi zawartość tłuszczu śródmięśniowego (IMF) w przedziale 2-3%, a więc więcej niż w rasach wysokomięsnych.

Odpowiednia struktura włókien mięśniowych i specyficzny układ tłuszczu IMF sprawia, że mięso to posiada szczególne wartości smakowe i jakościowe.

Mięso to zawiera witaminy rozpuszczalne w tłuszczach A i E oraz witaminy z grupy B. Zawiera także składniki mineralne jak sód, potas, żelazo i cynk.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Poziom białka jako najważniejszego składnika pokarmowego jest wysoki i kształtuje się na poziomie 22-23,5%.

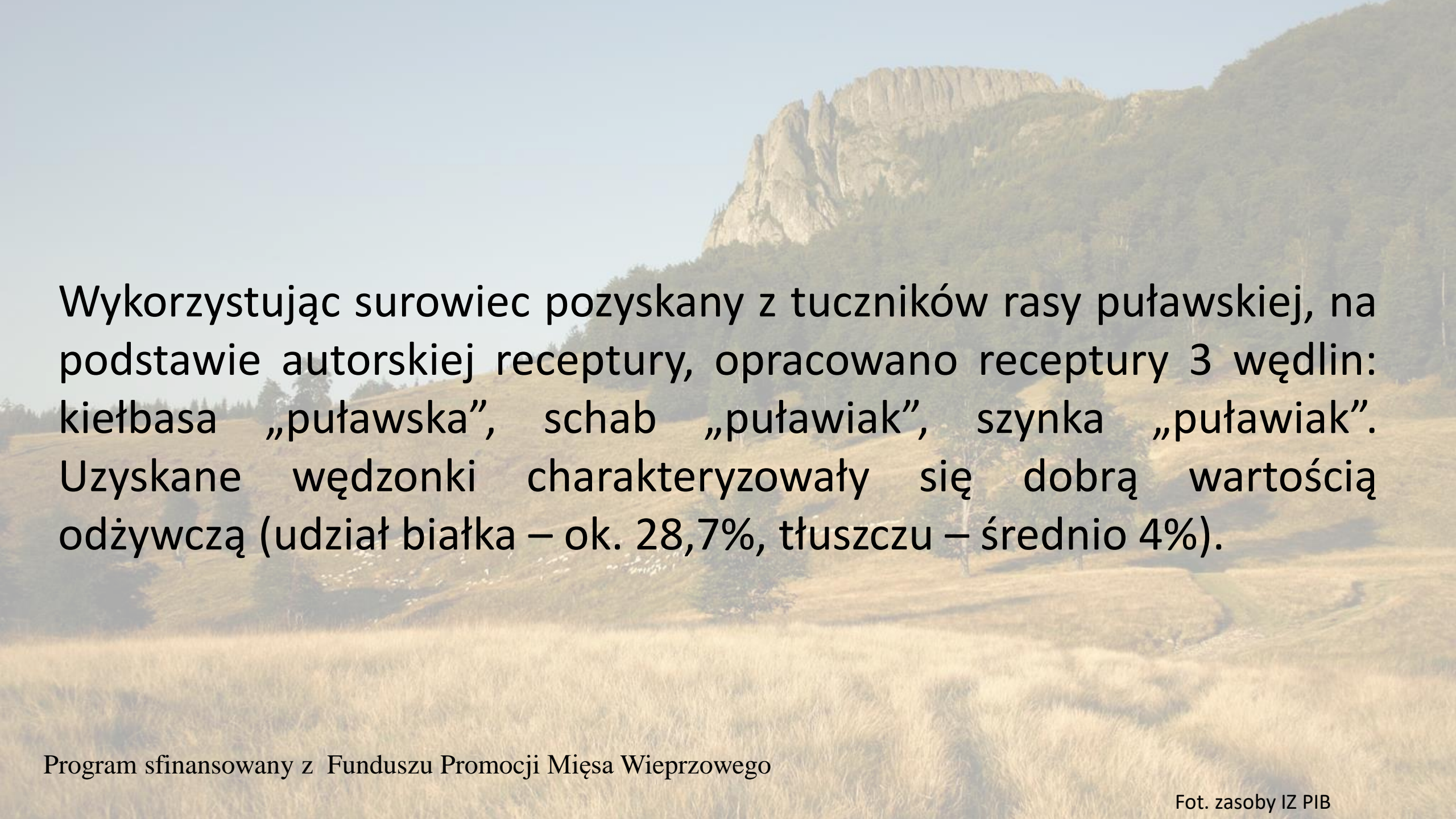
Mięso to doskonale nadaje się do wytworzenia produktów regionalnych i tradycyjnych, mających długoletnią tradycję wytwarzania.

WYNIKI UŻYTKOWOŚCI ŚWIŃ RAS RODZIMYCH

ZAWARTOŚĆ MIĘSA W TUSZY [%]	54,9	50,9	47,1
PRZYROST DZIENNY [G]	562	489	447
ZUŻYCIE PASZY NA 1 KG PRZYROSTU [KG]	3,06	3,41	3,5
LICZBA PROSIĄT URODZONYCH W MIOCIE [SZT.]	10,57	9,15	9,12

Dane: Instytut Zootechniki, wyniki oceny przyżyciowej loszek za rok 2017.

Wykorzystując surowiec pozyskany z tuczników rasy puławskiej, na podstawie autorskiej receptury, opracowano receptury 3 wędlin: kiełbasa „puławska”, schab „puławiak”, szynka „puławiak”. Uzyskane wędzonki charakteryzowały się dobrą wartością odżywczą (udział białka – ok. 28,7%, tłuszczu – średnio 4%).

Młode bydło rzeźne ras rodzimych opasanych paszami z trwałych użytków zielonych, jest źródłem surowca do produkcji wołowiny kulinarnej o podwyższonych walorach prozdrowotnych w porównaniu do mięsa z produkcji konwencjonalnej.

O składzie i jakości mięsa jagnięcego z ras rodzimych oraz o jego walorach kulinarnych decyduje rasa oraz system utrzymania i żywienia, a korzystne kształtowania jakości zdrowotnej mięsa i potraw wymaga uwzględnienia już na etapie produkcji żywca składu stosowanych pasz oraz zasobności pastwisk. Mięso z wszystkich badanych ras zachowawczych może być wartościowym surowcem kulinarnym do uzyskiwania potraw o wysokich walorach kulinarnych i zdrowotnych.

Badania wykazały, że jakość analizowanych produktów utrwalanych przy pomocy tradycyjnego wędzenia, szczególnie zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w produktach utrwalanych metodą wędzenia tradycyjnego są zadawalające, spełniające obowiązujące normy.

Produkty Polskich Ras Rodzimych wpisują się w najważniejsze trendy, głównie z uwagi na zdecydowany wzrost świadomości klientów oraz oczekiwania co do wyższej jakości produktów spożywczych.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

The background image shows a vast, open landscape under a clear sky. In the foreground, there is a field of tall, golden-brown grass. The middle ground features rolling hills with patches of green and brown grass, and a herd of white sheep grazing. In the background, a large, rugged mountain peak with a flat top and steep, rocky sides rises above a dense forest of green trees.

Edukacja, promocja, inspiracja

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

LOGO MARKI CERTYFIKACJI RASA RODZIMA

<http://ksb.izoo.krakow.pl/>

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Certyfikacja logiem Rasa Rodzima – najważniejsze cele:

1. Zwiększenie rozpoznawalności i popularyzacja Polskich Ras Rodzimyh wśród polskich konsumentów.
2. Kształtowanie świadomości społecznej o konieczności ochrony Polskich Ras Rodzimyh jako ważnego elementu bioróżnorodności zwierząt oraz ważnej części naszego Dziedzictwa Narodowego.
3. Rozwój lokalnego, tradycyjnego przetwórstwa opartego o surowce z ras rodzimyh.
4. Tworzenie lokalnych rynków zbytu na produkty ras rodzimyh.
5. Stworzenie krótkiego łańcucha dostaw, który połączy hodowców, przetwórców i konsumentów.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Wartości marki Rasa Rodzima

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

***Od pola
do stołu***

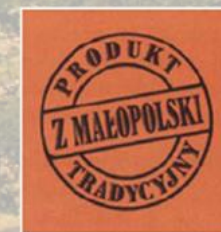
***Wiem
co jem***

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

*Polska
smakuje*

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Gospodarstwo

- Dobrostan
- Żywnienie
- Zdrowotność
- Rasa

KONSUMENT

Przetwórstwo

- Ubój
- Wyroby
- Przechowywanie
- Transport

i jego logotypy pochodne,
stanowi

**własność Instytutu Zootechniki PIB i jest
zabezpieczone prawnie
przed jakimkolwiek niewłaściwym zastosowaniem.**

LOGO MARKI CERTYFIKACJI RASA RODZIMA

Logo może być stosowane jedynie i wyłącznie dla produktów zwierząt rasy rodzimej zarejestrowanych w księgach hodowlanych i biorących udział w realizacji Programów ochrony.

Instytucja Udzielająca Znak może przyznać w wyjątkowych sytuacjach logo dla ras nie objętych programami ochrony w przypadku, gdy badana hodowli oraz jakości produktów potwierdzą ich unikalny charakter.

Dla wszystkich rodzajów produktów od zwierząt wszystkich gatunków biorących udział w realizacji Programów ochrony: tusze, mięso i jego przetwory, mleko i jego przetwory, jaja, miód, wełna, skóra itp.

Logotypy poszczególnych ras

Zaprojektowano dla każdej rasy indywidualne logo dla oznaczenia surowców i produktów od nich pochodzących.

- Takie logo promuje produkt z konkretnej polskiej rasy rodzimej utrzymywanej w tradycyjnych (naturalnych) systemach produkcji i żywienia opartego na różnorodnych paszach gospodarskich,
- Wskazuje na unikalność i specyfikę produktu, świadczy o jego wartości dietetycznej a nawet prozdrowotnej.

CERTYFIKAT

nr. IZ/23/2021

Instytutu Zootechniki - Państwowego
Instytutu Badawczego
przyznany w obszarze **PRZETWÓRCA** dla

„JK” Sp. z o.o.

Zakład Mięsny „Jasiołka”

dający prawo do korzystania ze znaku jakości
**Rasa Rodzima dla produktów: kiełbasa puławska,
szynka z puławiaka, schab z puławiaka.**

Certyfikat przyznany na okres **od 22.03.2021 do 21.03.2022**

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

podpis i pieczęć

Podstawowe zasady udziału w programie certyfikacji „Rasa Rodzima”

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Program certyfikacji obejmuje zarówno hodowców jak i przetwórców.

1. Prawo do oznaczania produktów z użyciem logo „Rasa Rodzima” na podstawie umowy z Instytucją Udzielającą Znak, mają hodowcy ras rodzimych uczestniczący w Programach ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich oraz zakłady przetwórcze produkujące produkty z wykorzystaniem surowców pochodzących od tych ras.

2. Instytucja Udzielająca Znak może przyznać w wyjątkowych sytuacjach logo dla ras nie objętych programami ochrony w przypadku, gdy badana hodowli oraz jakości produktów potwierdzi ich unikalny charakter.

3. Prawo do oznaczania produktów z użyciem logo „Rasa Rodzima” udzielane jest na podstawie umowy określającej wzajemne prawa i obowiązki, zawartej po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku o udzielenie prawa do posługiwania się logiem oraz po pozytywnym wyniku kontroli początkowej ze strony Instytucji Udzielającej Znak.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

4. Instytucja Udzielająca Znak ma prawo do wizytacji Podmiotów, którym zostało udzielone prawo do posługiwania się logo „Rasa Rodzima”, w celu przeprowadzania kontroli czy Podmiot utrzymuje warunki posługiwania się tym znakiem.

5. Dla wszystkich gatunków i ras stosuje się takie same zasady certyfikacji

6. Hodowca, zakład przetwórczy po upływie roku przedstawia sprawozdanie dotyczące skali stosowania logo oraz z wyników ekonomicznych na sprzedawanych produktach z surowców pochodzących od ras rodzimych.

7. Instytucja Udzielająca Znak prowadzi ewidencję uczestników programu certyfikacji z użyciem logo „Polskie Rasy Rodzime” oraz listę certyfikowanych produktów.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Spis niezbędnej dokumentacji do procedowania przyznania znaku Rasa Rodzima dla Wnioskodawcy, który chce otrzymać prawo do posługiwania się znakiem

1. Wniosek o zakwalifikowanie do przyznania prawa do posługiwania się znakiem „Rasa Rodzima”, który równocześnie zawiera oświadczenia wnioskodawcy:
 - oświadczenie o spełnianiu kryteriów przyznania znaku Rasa Rodzima zgodnie z zasadami przyznawania znaku.
 - oświadczenie o zgodzie na poddanie się kontroli początkowej, po pozytywnej ocenie formalnej wniosku.
 - oświadczenie o zapoznaniu się z treścią wzoru umowy i akceptacją jej treści.
2. Wzór umowy z Instytucją Udzielającą Znak,
3. Odpowiednie oświadczenia Wnioskodawcy – zgody na przetwarzanie danych osobowych Wnioskodawcy przez Instytucję Udzielającą Znak związane z RODO.

4. Zaświadczenie wystawione przez powiatowego lekarza weterynarii potwierdzające spełnianie wymagań w zakresie higieny i warunków utrzymania zwierząt

5. Dokumenty potwierdzające uczestnictwo podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy w unijnym systemie jakości (jeżeli uczestniczy)

7. Inne załączniki i specjalistyczne dokumenty wskazane przez Instytucję Udzielającą Znak , jeżeli będą wymagane np. wniosek obszarowy, zaświadczenia od Związku Hodowców, Sanepidu, itp.

8. Protokół kontroli początkowej.

9. Protokół kontroli dla kontroli dokonywanych w okresie posługiwania się znakiem Rasa Rodzima przez Podmiot, któremu zostało udzielone to prawo.

10. Roczne sprawozdanie z wyników ekonomicznych na sprzedawanych produktach z surowców pochodzących od ras rodzimych.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Prawa uczestnika w programie certyfikacji „Rasa Rodzima”.

Hodowca – możliwość oznaczenia pomieszczeń hodowlanych, siedziby hodowcy, pastwisk zwierząt, środków transportu, oznaczanie dokumentów w relacjach z przetwórcami.

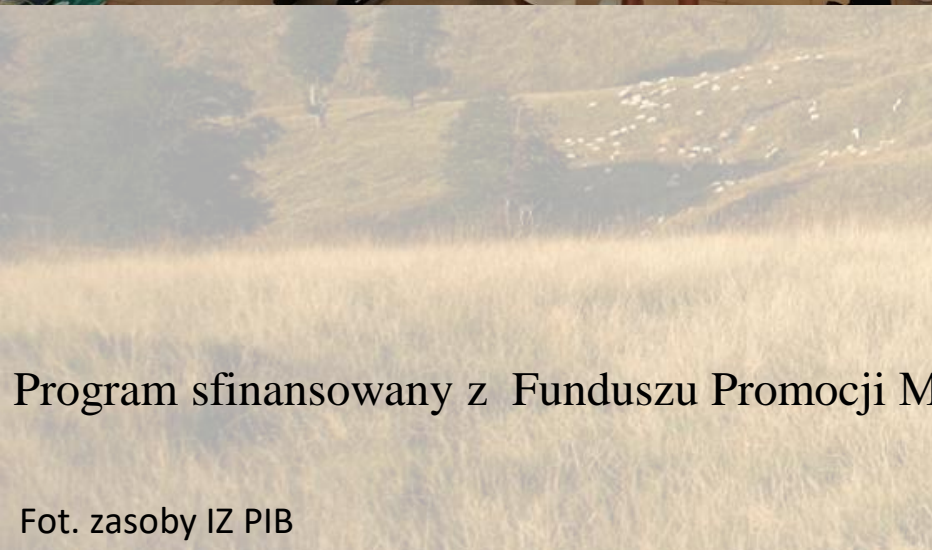
Hodowco-przetwórcza – możliwość oznaczenia pomieszczeń hodowlanych, siedziby hodowcy, pastwisk zwierząt, oznaczanie dokumentów w relacjach z przetwórcami, oznaczanie zakładu przetwórczego, oznaczanie jego samochodów dostawczych, oznaczanie opakowań zbiorczych i opakowań jednostkowych z produktami spożywczymi stworzonymi z ras rodzimych, na dokumentach dotyczących relacji z kontrahentami (np. pisma, faktury, cenniki, oferty, stopka mailowa itp.), na stronie www, we własnych materiałach promocyjnych.

Przetwórcza – możliwość oznaczenia zakładu przetwórczego, oznaczanie jego samochodów dostawczych, oznaczanie opakowań zbiorczych i opakowań jednostkowych z produktami spożywczymi stworzonymi z ras rodzimych, na dokumentach dotyczących relacji z kontrahentami (np. pisma, faktury, cenniki, oferty, stopka mailowa itp.), na stronie www, we własnych materiałach promocyjnych.

Gastronomia – możliwość oznaczania w ofercie dań wytworzonych w oparciu o surowce/produkty z ras rodzimych, pozyskane od certyfikowanych znakiem Rasa Rodzima podmiotów (hodowcy, przetwórcy)

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Fot. zasoby IZ PIB

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

PODSUMOWANIE

- Bioróżnorodność zwierząt oraz wykorzystanie potencjału polskich Ras Rodzimych utrzymywanych głównie w małych rodzinnych gospodarstwach rolnych ma między innymi na celu produkcję wysokiej jakości żywności.
- By osiągnąć ten cel konieczna jest promocja i popularyzacja zasobów genetycznych dla rolnictwa oraz produktów z ras rodzimych - certyfikacja znakiem marki „Rasa Rodzima”.
- Istnieje zależność pomiędzy liczbą zwierząt objętych programem ochrony, a wysokością wsparcia finansowego dla hodowców, ale w przyszłości taka forma wsparcia może nie wystarczać dla rozwoju tej gałęzi hodowli oraz rozwoju przemysłu przetwórczego.
- Przydatne by były nowe systemowe rozwiązania, np.: objęcie znaku „Rasa Rodzima” funduszami dostępnymi do promocji, podobnie jak w znaku „Jakość Tradycja”, konsolidacja lokalnych hodowców i producentów/przetwórców oraz wykorzystanie inicjatyw oddolnych.

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego

Program sfinansowany z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego